

Δένδρα- μάρτυρες της Επανάστασης του 1821

/ [Ελλάδα 1821 - 2021](#)

Αγέρωχοι μάρτυρες γεγονότων που σχετίζονται με την Ελληνική Επανάσταση του 1821 ή την Τουρκοκρατία, υπήρξαν πολλά δένδρα στην Ελλάδα που τις περισσότερες φορές «διηγούνται» ματωμένες ιστορίες, αφού από τα κλαδιά τους κρεμάστηκαν αγωνιστές.

Αυτά τα μνημειακά δένδρα αποτέλεσαν το θέμα εργασίας του φοιτητή του Τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του Γεωπονικού πανεπιστημίου Αθηνών, Νίκου Μπέλεχα, στο μάθημα του επίκουρου καθηγητή Γεώργιου Φωτιάδη.

«Ο φοιτητής, ο οποίος είναι στο 4ο έτος, βασίστηκε σε λαογραφικά στοιχεία και σε ελάχιστες άλλες πληροφορίες που υπάρχουν για τα μνημειακά δένδρα όπου γίνονται κυρίως εκτιμήσεις για την ηλικία τους», εξήγησε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο κ. Φωτιάδης.

Ο κ. Μπέλεχας εντόπισε στην έρευνά του τέτοια μνημειακά δένδρα σε 36 περιοχές

και είναι αναλυτικά: ο πλάτανος του Μπότσαρη στο Κεφαλόβρυσο Ευρυτανίας, ο πλάτανος του Λεοντίτου στην Αργιθέα, οι πλάτανοι στις Κομποτάδες, ο πρίνος του Καραϊσκάκη στην Αράχωβα, ο δέντρος του Παπαλιάβα στην Αιτωλοακαρνανία, το πουρνάρι του Αγίου Γεωργίου Αμαλιάδας, η δρυς της Δόριζας, ο πλάτανος στο Μαυρολιθάρι, ο τούρκικος πλάτανος στον οικισμό του Τριχωνίου, η δρυς στον Άγιο Φλώρο, ο πλάτανος του Ναυπλίου, ο πλάτανος της Δημητσάνας, του παπά ο Πρίνος στην Κρήτη, ο πλάτανος στον Άγιο Φλώρο, η ιστορική ελιά στο Ναύπλιο, οι αιωνόβιες ελιές στη Δημαΐνη, η Φουρκολιά στη Σητεία, η ελιά της Γράμπελας στο Ανισαράκι Χανίων, ο Ντρύγιας του Μανταλένη (δρυς) στην περιοχή του Ηρακλείου, ο πλάτανος Σπλάντζιας στην πόλη των Χανίων, ο πλάτανος στην Κυπαρισσία, η ελιά της Όρσας στη Σαλαμίνα, η ελιά στη Χώρα Τριφυλίας, ο πλάτανος στην Ιερά Μονή Αγίας Λαύρας, ο πλάτανος Πέντε Παρθένων στο Ρέθυμνο, η ελιά των στο χωριό Παλαιά Ρούματα στην Κρήτη, ο φίκος στον Κήπο των Χανίων, το πλατάνι του Πασσανία στο Αίγιο, ο πλάτανος στην Άρτα, το κυπαρίσσι στην Πρασιά Ευρυτανίας, το μνημειακό δένδρο του Αθανασίου Διάκου στην Φωκίδα, ο πλάτανος στο Βλάτος Χανίων, ο πλάτανος του Ταξιάρχη στη Λέσβο, τα πλατάνια των Άνω Ποροΐων στις Σέρρες, οι πλάτανοι στη Βέροια και ο πλάτανος στο Ορφάνι.

«Ιστορικά» δένδρα της Β. Ελλάδας

Όπως αναφέρει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο προϊστάμενος του Τμήματος Πρασίνου του Δήμου Βέροιας Παναγιώτης Μαντρατζής, δύο ηλικιωμένα πλατάνια της πόλης της Βέροιας, που έχουν χαρακτηρισθεί ως Διατηρητέα Μνημεία Φύσης με ΦΕΚ (590/Β/1977) φύονται στην Πλατεία Ωρολογίου και στην οδό Κεντρικής (απέναντι από την Παλαιά Μητρόπολη Βέροιας).

«Στο πρώτο, κρέμασαν οι Τούρκοι τον Ζήση Καραδήμο και τους γιους του Βασίλη και Δημήτρη, μετά από μάχη στην Αράπιτσα της Νάουσας, γεγονός για το οποίο υπάρχει ενημερωτική πινακίδα στο δένδρο. Επίσης, κάτω από το πλατάνι υποδέχτηκε ο βεροιώτικος λαός τον απελευθερωτή Ελληνικό Στρατό το 1912. Στον δεύτερο πλάτανο, όπου επίσης υπάρχει σχετική σήμανση, κρέμασαν τον Μητροπολίτη Αρσένιο κατά την κατάληψη της Βέροιας από τους Τούρκους», λέει ο κ. Μαντρατζής, διευκρινίζοντας ότι ως επίσημα αναγνωρισμένα Διατηρητέα Μνημεία Φύσης, στη διαχείρισή τους, προΐσταται το αρμόδιο Δασαρχείο, σε συνεργασία με το δήμο Βέροιας.

Στις ιστορίες που συνοδεύουν τα υπεραιωνόβια πλατάνια των Άνω Ποροΐων αναφέρθηκε ο Στέργιος Καλέσης, ιδιοκτήτης παραδοσιακού ξενώνα της περιοχής.

«Καθοριστικό ρόλο έπαιξαν τα εντυπωσιακά δέντρα στην απομάκρυνση του τουρκικού πληθυσμού, ο οποίος είχε μετακινηθεί νοτιότερα στα Κάτω Πορροία

(Ασιά Μαχαλά, όπως λεγόταν τότε). Θέλοντας να έχει πρόσβαση στα νερά των Άνω Πορροίων, που ήταν καθοριστικά για άρδευση και λειτουργία των νερόμυλων, έκανε προσπάθεια επαναγκατάστασης, όμως οι ντόπιοι με τους μύθους τους για ύπαρξη ξωτικών - νεράιδων που κατοικούσαν στις πηγές και τα πλατάνια, τους απέτρεψαν!», διηγείται, προσθέτοντας ότι «νεότεροι κάτοικοι, με λύπη μας, ζητούν αυστηρό τους κλάδεμα ή και κόψιμό τους αφού έκτισαν κατοικίες δίπλα τους εκ των υστέρων και τώρα τους ενοχλούν».

Μνημειακό δένδρο στη Βόρεια Ελλάδα, όπως καταγράφεται στην εργασία, υπάρχει και στο Ορφάνι Καβάλας όπου, κατά την παράδοση, σε έναν πλάτανο που υπάρχει ακόμη, κρεμάστηκαν, κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821, μοναχοί από το μετόχι της μονής Διονύσου

Πλατάνια είναι τα περισσότερα μνημειακά δένδρα

Σύμφωνα με τον Νίκο Μπέλεχα, το μεγαλύτερο ποσοστό, της τάξεως του 53%, των μνημειακών δένδρων είναι πλατάνια, ακολουθούν οι ελιές (*Olea europaea*, 19%), οι δρυς (*Quercus*, 11%), πουρνάρια (*Quercus coccifera*, 8%) και μόλις ένα κυπαρίσσι (*Cupressus sempervirens*), μια άρκευθος (*Juniperus foetidissima*) και ένας φίκος (*Ficus elastica*).

«Ως το σημαντικότερο ίσως θα μπορούσε να θεωρηθεί ο πλάτανος της Ιεράς Μονής Αγίας Λαύρας, κάτω από τον οποίο έγινε ο όρκος (ελευθερία ή θάνατος) από τον Παλαιό Πατρών Γερμανό για την εκκίνηση της Επανάστασης, στις 23 Μαρτίου του 1821. Άλλα τέτοια σημαντικά δένδρα της Επανάστασης είναι ο πλάτανος του Μπότσαρη στο Κεφαλόβρυσο Ευρυτανίας, όπου κατά την ομώνυμη μάχη τραυματίστηκε θανάσιμα ο Μάρκος Μπότσαρης και ο πρίνος του Καραϊσκάκη, που βρίσκεται στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στην Αράχωβα Βοιωτίας, όπου η παράδοση φέρει πως ήταν το κρησφύγετο του Καραϊσκάκη κατά την Επανάσταση του 1821».

Πάντως, είναι «ιστορίες αντιπαλότητας μεταξύ των δυο λαών που “ διηγούνται” κυρίως τα περισσότερα από τα δένδρα που εντοπίστηκαν», λέει ο ερευνητής, θέτοντας ως παράδειγμα τον πλάτανο στον Άγιο Φλώρο Μεσσηνίας, όπου «κατά τον 17ο και 18ο οι Τούρκοι προέβησαν σε εκτεταμένους απαγχονισμούς χριστιανών, οι Άραβες το 1825 κρέμασαν τον Γιάννη Φλέσσα, αδελφό του Παπαφλέσσα, αλλά και σύμφωνα με τα απομνημονεύματα του Φωτάκου, σε αυτόν τον πλάτανο ο Κολοκοτρώνης βρήκε έξι μωρά, τα οποία είχαν αφήσει οι μανάδες τους για να γλυτώσουν από το κυνήγι των “ Αραπάδων”», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά.

Ωστόσο, ο κ. Μπέλεχας παραθέτει και παραδείγματα, έστω λίγων δένδρων που «δείχνουν τη συνύπαρξη, την “ κοινή πορεία” ή ακόμα και την ευημερία των δυο λαών, όπως αυτό του φίκου που βρίσκεται στο Δημοτικό Κήπο Χανίων και δημιουργήθηκε κατ’ εντολή του Ρεούφ πασά με πληθώρα ξενικών ειδών, σαν το συγκεκριμένο είδος, που εικάζεται πως φυτεύτηκε το 1870».

«Από τη λαογραφία δεν θα μπορούσαν να λείπουν», συνεχίζει, «και ιστορίες αγάπης και έρωτα όπως είναι αυτή της ελιάς της Όρσας».

«Η ελιά αυτή πήρε το όνομα της από μια κοπέλα, την Όρσα, η οποία τον 17ο αιώνα αγάπησε έναν Τούρκο, ενώ ήταν παντρεμένη και όταν το αντιλήφθηκε ο άντρας της, τη σκότωσε».

Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ